Från: [redacted]
Skickat: Mon, 30 Sep 2024 10:44:06 +0100
Till: "RLK Funk Registrator" <registrator.rlk@regionstockholm.se>; [redacted]
Ämne: RS2024-0344 Yttrande RUFS2060
Bilagor: Svartsörådets yttrande RUFS 2060.docx, Svartsörådets yttrande RUFS 2060.pdf

Härmed överlämnas synpunkter från Svartsörådet - en ideell förening på Svartsö.

Med vänlig hälsning
[redacted]

Svartsörådets yttrande över samrådsförslaget till en ny regional utvecklingsplan för Stockholmsregionen, RUFS 2060

Svartsörådet

Svartsörådet är en intresseförening för bofasta och fritidsboende på Svartsö. Rådet verkar aktivt för gemensamma projekt med syfte att bevara och utveckla Svartsö som en levande ö i Stockholms skärgård. Föreningen har också som uppgift att påverka myndigheter att fatta beslut som gynnar kommunikationer, näringsliv och annan samhällelig service året runt på ön. Svartsörådet representerar Svartsö i Värmdö kommuns skärgårdsråd och är medlem i SIKO.
Svartsörådet har under många år arbetat aktivt med aktuella utvecklingsfrågor som påverkar Svartsö och skärgården i dialog med boende, deltidsboende och näringsidkare. I närtid har vi bland annat arbetat med en omfattande förankring av samrådet kring Värmdös översiktsplan och havs- och kustplan via öppna möten och riktad information. Många av de synpunkter kring utveckling av skärgårdssamhället som framkommit under detta arbete har också relevans för RUFS 2060 och återkommer därför i vårt samrådsyttrande.

Yttrande RUFS 2060

Sammanfattning

Svartsörådet har tagit del av förslaget till en ny regional utvecklingsplan för Stockholmsregionen som nu är på samråd. Den regionala utvecklingsplanen för Stockholmsregionen är ett gemensamt verktyg för regionens alla aktörer för arbetet mot målet att regionen ska utvecklas på ett hållbart sätt. Samrådsförslaget bygger på fyra övergripande teman som ska genomsyra planen: hållbarhet, integration, innovation och samverkan.

I missivet anges specifikt ett antal frågeställningar som Region Stockholm vill ha synpunkter och perspektiv på. Svartsörådet har i detta yttrande fokuserat på de frågeställningar som vi ser som särskilt angelägna med hänsyn till vår ambition om att främja utvecklingen på Svartsö med intilliggande skärgårdssamhällen.

Svartsörådet ser det som angeläget och positivt att det tas fram en ny regional utvecklingsplan med hänsyn till de snabba förändringar av samhällsutvecklingen som skett under de senaste åren. Inte minst klimatförändringar, säkerhetshot samt den digitala utvecklingen som förändrar näringslivet och vårt sätt att arbeta på, medför nya förutsättningar för samhällsutvecklingen i regionen och då även för skärgårdens.
Svartsörådet ser positivt på den uttalade vision, de målformuleringar och de prioriteringar som uttrycks i samrådsförslaget. I de mer preciserade delarna som berör skärgården och kärnöarna saknar vi dock tydliga kopplingar till och konsekvenser av de övergripande målformuleringarna. Det saknas också en redovisning av de faktiska samband som finns mellan möjligheterna till boende i skärgården och de förutsättningar som krävs i form av goda kommunikationer till regionkärnan, samhällsservice, utvecklingsmöjligheter för de lokala näringarna och minskade restriktioner för byggande i skärgården.

Svartsörådet vill också särskilt lyfta fram behovet av att utveckla nya former för en ökad samverkan mellan skärgårdskommunerna för att kunna tillhandahålla och utveckla den grundläggande kommunala servicen på kärnöarna. En fungerande skola med tillräckligt antal elever med en fungerande skolskjuts är en grundförutsättning för att barnfamiljer ska vara intresserade av att bo i skärgården. I dagsläget finns flera exempel på att familjer flyttar till fastlandet på grund bristande skolservice.

Nedan redovisas Svartsörådets mer preciserade synpunkter på planens olika delavsnitt kopplat till de målområden som anges i samrådsförslaget. Vi har begränsat vårt yttrande till främst frågor i förslaget som huvudsakligen mer direkt berör Svartsö med omkringliggande öar.

.

Yttrande delavsnitt

Främja en levande landsbygd och skärgård

I samrådsförslaget konstateras att landsbygden och skärgården har en betydande roll för Stockholmsregionens attraktionskraft och kopplingen mellan stad, landsbygd och skärgård behöver stärkas. Det anges att bebyggelseutveckling på landsbygden och i skärgården stärker förutsättningarna att bo och verka i regionens mer glesbebyggda områden och bidrar till ett varierat utbud av boendemiljöer. I förslaget uttalas att Stockholmsregionens aktörer ska:

- skapa möjligheter för fler att bo på landsbygden och i skärgården genom att utveckla befintliga tätorter och mindre samhällen, och på så sätt skapa underlag för kollektivtrafik, utveckling av lokalt näringsliv och samhällsservice.
- värna värdefulla naturområden, jordbruksmark och näringar som bidrar till hållbart nyttjande av naturresurser.

Svartsörådet saknar i förslaget en beskrivning eller en strategi för hur målkonflikter mellan ett ökad bostadsbyggande i skärgårdens värdefulla naturmiljöer och värnandet av dessa miljöer, ofta riksintressen, ska hanteras i kommande planering. I praktiken är det i dagsläget mycket små möjligheter att bygga bostäder eller utveckla näringsverksamheter på skärgårdsöarna. Det öppna landskapet och jordbruksmarken i skärgården har skapats av boende på öarna och ska landskapet kunna värnas förutsätts också att generationsväxling är möjlig genom tillkommande bostadsbebyggelse.

Svartsörådet vill också framhålla att utveckling i skärgårdssamhällena förutsätter inte enbart tillgång till bostäder utan kräver också annan utveckling som samhällsservice, skola, kommunikationer, handel, tillgång till fiber mm. Därför behövs ett tydligare strategi i samrådsförslaget kring sambandet mellan möjligheter att bo, möjlighet till offentlig service i form av skola/förskola och kommunikation (fysisk och virtuell). Det är reella möjligheter till aktiva liv som lockar flera att bo och som bidrar till verksamhet och arbetstillfällen.

Svartsörådet vill även lyfta fram behovet av att utveckla nya former för en ökad samverkan mellan skärgårdskommunerna gällande den grundläggande kommunala servicen på kärnöarna. En fungerande samverkan över kommungränserna är ofta helt nödvändig för att få ett tillräckligt underlag för att kunna upprätthålla en rimlig offentlig service i de små skärgårdssamhällena. Bland annat finns ett akut behov av likvärdig internkommunalersättning för skärgården för att upprätthålla kommunal service på kärnöarna i form av skola och grundskola. Det finns även ett ökat behov av interkommunal samverkan inom äldreomsorgen för att kunna erbjuda en kvalitativ och kostnadseffektiv hemtjänst för de ökande antalet äldre i skärgården.

Stärk Stockholmsregionens attraktionskraft
I samrådsförslaget framhålls att Stockholmsregionen med sin unika kombination av stadsliv, natur och skärgård, innovativt näringsliv och stort kultur- och nöjesutbud lockar internationella företag, investeringar, talanger och besökare.
Svartsörådet ser gärna att förslaget tydligare lyfter fram de möjligheter som finns att

tillgängliggöra skärgårdens för regionens invånare och besökare. Detta förutsätter dock en kraftfullare ansats för att underlätta för näringslivsutveckling och bostäder på öarna. I samrådsförslaget saknas även en ambition att utveckla skärgårdstrafiken från Stockholm ut till de attraktiva besöksmålen i skärgården. I förslaget fokuseras enbart på bastrafik till fastlandet/replipunkterna och detta är inte ett resealternativ för besöksnäringen i allmänhet och i synnerhet inte för internationella besökare. Resor som kräver flera byten och omstigningar försvårar även för arbetspendling där en del av arbetet annars kan ske digitalt och påbörjas redan vid resans början.

Underlätta företagande och stärk små och medelstora företag

I samrådsförslaget lyfts fram att små och medelstora företag kan behöva stöd för att starta, utvecklas, ställa om och växa. Inom styrkeområdena påpekas att besöksnäring och kulturella och kreativa branscher finns särskilt många små- och mikroföretag, liksom på landsbygden och i skärgården. Dessa är viktiga för Stockholmsregionens utveckling ur ett bredare perspektiv. I förslaget framhålls många mindre företag upplever att det är komplicerat med hanteringen och tillämpningen av nödvändiga tillståndsfrågor. I samrådsförslaget förutsätts att Stockholmsregionens aktörer ska verka för att stärka gröna och blå företag med stor betydelse för regionala ekosystemtjänster och livsmedelsnära produktion samt underlätta för besöksnäringen och de kreativa och kulturella branscherna så att de kan utöka sitt tjänsteutbud i staden och erbjuda fler hållbara besöksmål året runt på landsbygden och i skärgården.

Svartsörådet ser mycket positivt på samrådsförslaget ambition att underlätta för utveckling av mindre företag inom kultur- och besöksnäring i skärgården. Som vi angett ovan så saknar vi dock i förslaget en beskrivning och strategi för hur målkonflikter kring utveckling i skärgården ska hanteras. Även frågan om bättre skärgårdstrafik från centrala Stockholm till skärgårdsöar är styvmoderligt behandlad i samrådsförslaget, bastrafik till replipunkterna är inte ett alternativ i sammanhanget.

Stärkt beredskap i hela samhället

I samrådsförslaget är uppbyggnaden av ett stärkt totalförsvar och just uppbyggnaden av den civila beredskapen en viktig fråga för att Stockholmsregionen ska klara påfrestningar och extraordinära händelser såväl som höjd beredskap och krig. Robusthet och resiliens i samhället bygger på samtidiga åtgärder som gör regionen mindre sårbar eller utsatt. Det bygger också på samverkan och planering mellan såväl offentliga som privata aktörer, och leder till synergieffekter i flera led. Grön omställning minskar Stockholmsregionens klimatpåverkan och stärker samtidigt länets beredskap genom ett minskat behov av importvaror.
Stora delar av Region Stockholms egen verksamhet, exempelvis hälso- och sjukvården samt kollektivtrafiken, är klassad som samhällsviktig med stor betydelse för Sveriges funktion och därmed viktiga byggstenar i den civila beredskapen.

Svartsörådet vill i sammanhanget lyfta fram betydelsen av en befolkad skärgård som en del i totalförsvarets beredskap. Kommunernas arbete och ansvar för beredskapsplanering, från olika perspektiv, behöver ges ett starkt stöd från regionen och från de statliga regionala organen. Skärgårdens till ytan relativt stora kommuner, men som har begränsade skatteunderlag, finansiella resurser och som har sårbara resurser i form av kompetenser behöver kunna avropa de resurser som krävs för att inom rimlig tid nå godtagbar beredskapsnivå.

Stockholmsregionens rumsliga inriktning

I samrådsförslagets kapitel 4 redovisas förhållningssätt för bebyggelseutveckling och för

utveckling och bevarande av den regionala grönstrukturen, transportsystemet samt tekniska försörjningssystem. Den regionalt prioriterade bebyggelsestrukturen anges bestå av sex bebyggelsekategorier:

1. den centrala regionkärnan och regionala stadskärnor
2. strategiska centrumlägen
3. strategiska bebyggelselägen
4. landsbygdsnoder
5. serviceorter
6. kärnöar och öar med statlig vägfärja.

Bebyggelsestrukturen består av lägen med olika karaktär och förutsättningar för bebyggelse-utveckling. Variationen i områdenas karaktär är en styrka som bidrar till regionens attraktivitet och områdena behöver utvecklas med utgångspunkt från de kvaliteter som utmärker den specifika platsen.
Områden som ingår i bebyggelsestrukturen är prioriterade utifrån att utveckling i dessa områden bedöms bidra till inriktningar, prioriteringar och mål i den regionala utvecklingsplanen.
Samtliga bebyggelsekategorier, såväl regionala stadskärnor och strategiska centrumlägen som landsbygdsnoder, serviceorter och kärnöar, bygger på principen att skapa närhet och tillgänglighet till funktioner som regionens invånare behöver och använder i sin vardag.

Svartsörådet ser positivt på att samrådsförslaget lyfter vikten av att samtliga bebyggelsekategorier behöver utvecklas för att regionens samlade attraktivitet ska öka. I vårt yttrande begränsar vi oss till de frågor som berör kärnöarnas utveckling.

Kärnöar
I samrådsförslaget anges att det på kärnöarna bedöms finnas förutsättningar för en varsam utveckling av fler bostäder och för ett utvecklat utbud av service och infrastruktur med syfte att stärka förutsättningarna för att bo och verka i skärgården. En utveckling av service och infrastruktur stärker också kärnöarnas funktion som servicepunkter för befolkningen på omgivande öar och för turism och friluftsliv. Som kärnöar anges Arholma, Tjockö, Gräskö, Ingmarsö, Möja, Sandön, Runmarö, Nämdö, Ornö, Utö och Öja. (Svartsörådet kan konstatera att Svartsö i förslaget inte anges som kärnö, dock uppges detta i andra sammanhang vara ett rent misstag vilket vi förutsätter kommer att rättas till).

Svartsörådet delar samrådsförslaget syn på kärnöarna och de utvecklingsmöjligheter som föreslås. Vi vill dock peka på att det under avsnittet ”förhållningssätt för utveckling på kärnöar” är ett för stort fokus på de hinderför utveckling som kan finnas i form av riksintressen, naturskydd, vattenbrist etc. Svartsörådet saknar ett perspektiv i förslaget som mer handlar om möjligheter än om hinder för utveckling samt även en strategi för hur intresseavvägningar/målkonflikter kan hanteras för att kunna förverkliga det övergripande målet om en levande skärgård. Med hänsyn till föreliggande riksintressen och andra restriktioner kan det vara en utmaning att åstadkomma den tillväxt som är en nödvändig förutsättning för levande skärgårdssamhällen.
Vi vill peka på att en utvecklingsplan för kärnöarnas skärgårdssamhälle tydligare måste utgå från verkliga förhållanden i den glesbygd som skärgården faktiskt är, där småskalighet och mångsidighet är en förutsättning för försörjning och naturbruk och förutsätter samverkan med lokal verksamhet och kunskap.
Vi vill också peka på behovet av kommunala utvecklingsinsatser för att lösa behovet av hållbara och småskaliga VA-lösningar på kärnöarna.

Replipunkter
I samrådsförslaget anges att replipunkterna utgör viktiga bytespunkter för kollektivtrafikresor mellan kärnöar, kommuncentrum och den centrala regionkärnan. Replipunkterna ska vara välfungerande för person- och godstransporter till och från kärnöarna med så kallad bastrafik. Bastrafik innebär att det ska vara möjligt att göra dagliga pendlingsresor och resor mellan kärnöar och fastland året runt. Bastrafiken baseras på resbehov och resandeutveckling till och från respektive kärnö. Replipunkterna är alla av olika karaktär och förutsättningarna för utveckling skiljer sig åt beroende på lokala förhållanden och rådigheten över mark och infrastruktur.
I samrådsförslaget anges följande förhållningssätt för att upprätthålla och utveckla replipunkternas funktion:

- Bastrafiken till kärnöar bör utgå från replipunkterna.
- Samordna och säkerställ attraktiva byten vid replipunkterna mellan kollektivtrafik på land och till sjöss.
- Säkerställ goda kollektivtrafikförbindelser mellan replipunkterna och kommuncentrum.
- Beakta behovet av utrymme för bryggor, vänd- och lastningsplatser och infrastruktur för förnybara drivmedel samt utrymme för bil- och båtparkering för såväl boende som besökare.
- Respektive berörd aktör behöver bidra utifrån sin rådighet för att säkerställa replipunkternas funktion.

Svartsörådet konstaterar att samrådsförslaget innebär en rejält sänkt ambitionsnivå avseende kollektivtrafikförbindelser till och från replipunkterna. I nuvarande RUFS 2050 anges att det saka finnas goda kollektivtrafikförbindelser även till regionkärnan. Den nya ambitionsnivån skulle vara ett dråpslag för besöksnäringen och innebära en väsentligt sämre kollektivtrafik för boende och deltidsboende i skärgården. Ett möjligt alternativ är i stället att utveckla replipunkterna till bytespunkter mellan snabbgående direkttrafik från regionkärnan och bastrafiken till öarna.

Svartsö i september 2024

För styrelsen i Svartsörådet

[redacted] [redacted] [redacted]

Mer information om föreningen på svartso.se